

Coadă nu la pârle, nu la carne, ci la expoziția grafică a plasticianului Mihai Stănescu

FOTO: Arhiva personală Mihai Stănescu

ACUM NU E MOMENTUL...

Cine nu a răs pe infundate privind caricaturile lui Mihai Stănescu în anii în care schițatul unui zămbet putea fi interpretat ca un afront la adresa regimului? Dincolo de tristețea acelor timpuri, aberațiile sistemului văzute prin ochii unui artist plastic pentru care curajul nu este doar un cuvânt s-au transformat în clipe de evadare pentru milioane de români. Mărturisesc că s-a întors de fiecare dată în România din călătoriile peste hotare pentru că aici oamenii îl iubeau și îi înțelegeau cel mai bine desenele, mesajele. În ciuda ochilor albaștri vigilenți, a reușit să-și facă desenele cunoscute. Și albumele i-au fost interzise, chiar dacă la un moment dat Nicolae Ceaușescu a decis că cenzura nu mai există și că fiecare este responsabil pentru acțiunile sale.

Minunea a ținut câteva zile, nu se mai știe dacă numai trei, iar albumul „Mihai Stănescu”, pe care caricaturistul s-a grăbit să-l scoată pe piață, i-a fost confiscat. Însă nu înainte ca oamenii să cumpere mii de exemplare în câteva zile: „Am tipărit albumul, l-am dus la Căminul Artei, unde l-am și lansat. Și unde au venit cinci persoane: Dinescu și soția, puțin încă doi sau trei prieteni. Atunci nu aveai voie să anunți în ziar că lansezi ceva. Numai Ceaușescu avea voie să lanseze. A doua zi, lumea a aflat despre carte, au început să cumpere și în patru zile s-au vândut 4.000 de exemplare. La scurt timp a fost trimis soferul de la Uniune ca să ia cărțile rămase, cam 1.000 de bucăți. Dar el s-a mai oprit pe drum, pe Magheru, mergând spre Fondul Plastic. Opera și el mai vindea oamenilor cărți în camion. Costa 26 de lei albumul. Mi l-au in-

terzis pentru că a aflat Suzana Gădea, Ministrul Culturii, de succesul pe care îl avea. Dar au făcut prost că le-au retras după ce deja se vânduseră atâtea, pentru că lumea a făcut copii după cele care se cumpăraseră. Li s-au dat pedepse celor de la Uniune, care semnaseră pentru ca apariția albumului să fie posibilă. S-o fi spus că nu mai e cenzură, dar nici chiar așa... La scurt timp după această întâmplare, îmi aduc aminte că mergeam pe Magheru, și am văzut o fată care ținea în mână albumul meu. Am oprit-o și am întrebat-o dacă nu vrea să-i dau un autograf. S-a uitat la mine și mi-a spus: «Fugi, domnule d-aiici!» Nu știa cine sunt. Așa că am plecat. Nici nu mă îndepărtasem bine când o văd că vine după mine ca să-i semnez cartea. Și-mi zice: «M-am întors, că dacă sunteți dumneavoastră caricaturistul!»

Lui Mihai Stănescu nu-i era teamă și nu-i păsa. Se comporta ca un om liber. În anii comunismului a luat vreo 40 de premii internaționale, aceasta fiind și explicația oferită pentru faptul că Securitatea nu l-a strâns cu ușa mai convingător. Alții dintre tovarășii veneau pe ascuns și îi mai cereau câte un autograf pe una dintre cărțile interzise. Era prea cunoscut ca să i se întâmple ceva grav. Era muștră, interzis, i se confiscau cărțile și făceau tot posibilul să nu iasă prea des din țară, dar nu l-au agresat. Insistența cu care înnegrea foile albe cu desene dinamită îi deranja adesea pe mulți dintre colegii lui, artiști. „Îmi spuneau că le fac probleme. Le era teamă că din cauza mea nu-i vor mai lăsa să publice prin ziare. Pentru că eu nu publicam, dar ei da.” Se lupta cu refuzurile pe care le primea. Încer-

ca de fiecare dată să ajungă în țările unde era invitat ca să i se înmâneze diverse premii. Amenința cu greva. La un moment dat l-au scos din sărite atât de rău încât și-a dat demisia din partid, le-a predat și carnetul de membru. Și nu s-a mai întors chiar dacă l-au rugat și l-au momit cu tot felul de promisiuni, de la apartamente la butelii și promisiunea că îi vor scoate din beciuri albumele în-terzise: „Le spuneam că nu mă interesează. Că într-o zi le vor scoate oricum.”

Atât de mult îl „iubea” regimul pe Stănescu încât i s-a plătit bilețul de avion numai dus când a fost ipovitat pentru o lună, cu o bursă, să plece în America: „Am fost invitat de atașatul de la Ambasada Americii să merg în SUA, cu bursă de la guvernul american. Eram mai mulți, scriitori, ziariști. Doamna Gădea mi-a aprobat delegația, dar mai trebuia ca Uniunea Artiștilor Plastici să-mi plătească și biletele de avion dus-întors, dar în consiliu mi-au aprobat numai bilețul dus. Costa 12.000 de lei bilețul dus-întors, deci ei îmi plățiseră doar 6.000 de lei. S-au gândit probabil că nu mă mai întorc și de ce să mai cheltuiască banii. Așa că, după ce s-a încheiat bursa, mi-am plătit bilețul „de avion ca să vin acasă. M-am întors pentru că aici îmi ducea lumea dorul, îmi spuneau că mă iubesc. Ce să fac în altă parte? Să fac calambururi în limba lor? E ca și cum aș fi poet și ar trebui să scriu în altă limbă decât a mea. Parcă nu prea mergea...”

Gurile de libertate pe care le înghițea lacom în timpul călătoriilor în Occidentul pervertit nu l-au lenevit pe Stănescu. A revenit cu un nou album, pe care cei de sus i

l-au aprobat după mai mult de un an de chin. „L-am intitulat „Umor 50%” pentru că în perioada respectivă se făcea economie la tot. Exact când să-l trimit la tipărit, mai aveam de lipit doar coperta, l-au oprit și l-au băgat la beci. Desenele din acest album le-au văzut la Minister, pentru că, după experiențele pe care avuseseră cu mine, mi l-au cerut. Unii de la Uniune voiau ca unele desene să fie scoase, cei de la partid voiau să renunț la altele. Și ca să fiu de acord îmi ofereau tot felul de chestii. Chiar era interzis să apară fotografia autorului pe cartea pe care o lanșa. Și chestia asta s-a decis în urma unui scandal iscat din cauza unui profesor care a scos un volum despre Sornicești, loc de unde era de fel, și care a îndrăznit să-și pună poza pe carte. La fel, prin anii '80 și pe coperta revistelor de cinema era interzis să apară un singur personaj, un singur actor. Aveau voie să pozeze numai în cuplu sau câte trei sau patru.”

În anul 1989 i s-a năzărit că vrea să mai facă un album. S-a dus la Ministerul Culturii, la domnul Heghedus, care i-a spus „acum nu e momentul”... și de aici și titlul albumului. „L-am făcut totuși, apoi am început să-l multiplic la directorul de la Uzina de Mecanică Fină, care era prietenul meu și avea xerox în birou. Le mai multiplicam la Ambasada Americii, la Biblioteca Americană, mergeam cu ele pe plajă și le arătam oamenilor, le lăsam pe nisip, le dădeam scriitorilor. Se uitau toți ciudați la mine, dar asta era, ce să-i faci. Pentru acest album am realizat în iunie o caricatură care înfățișa un șantier în fața căruia se monta o ghilotină, iar lângă se afla un afiș pe care stă-

tea scris termen de execuție 1 mai 1990. Așa credeam eu, că în 1990 va pica Ceaușescu. Dar s-a întâmplat puțin mai devreme. Prin luna august a venit la mine un atașat al Ambasadei Americii ca să-mi ceară un exemplar din albumul meu „Acum nu e momentul”. El era omul prin care mai trimiteau afară diverse și Dinescu și Brucan, pentru că nu era controlat. Și acest album a ajuns la Dorin Tudoran, la Washington, apoi eu am ajuns la Paris, unde editorul mi-a spus că vrea să scoatem albumul în Franța. Am preluat albumul de la Tudoran, care a venit la Paris în acea perioadă, și am început să-l tipărim. Textele de la acest album mi le-a tradus în franceză fata Doinei Cornea.

Și în vreme ce cartea era sub tipar a venit Revoluția, care m-a prins la Paris. Și de vreme ce m-a apucat Revoluția acolo am făcut modificarea la caricatura cu ghilotina. Am scris 22 Decembrie 1989.” La ceva vreme după ce Mihai Stănescu a lansat cartea pe piața franceză, s-a întâlnit cu un român care lucra la Paris la acel moment și acesta i-a mărturisit că a fost trimis împreună cu alți inși să cumpere toate cărțile pe care le găseau: „Eu și editorul ne bucuram că se cumpăra atât de bine albumul, că după aceea să află că de fapt încercasă să nu lase cartea să se răspândească prea mult.”

În prefața albumului „Acum nu e momentul...” Octavian Paler scria: „Îmi e drag acest artist subversiv pe care nu l-am văzut niciodată sumbru, încruntat, revoltat; care te privește cu o inocență perfidă și surâde mereu, de parcă și-ar cere scuze pentru ironia lui nimicitoare.

(Continuare în pag. a III-a)

JURNALUL ZILEI

În plin concediu de odihnă, pentru a doua zi consecutiv, perechea prezidențială a părăsit stațiunea Neptun pentru o vizită de lucru în județul Constanța. În orașul Deta (jud. Timiș), la 18 kilometri de granița cu Iugoslavia, s-a desfășurat o tabără de documentare și creație literară. Cumpărătorilor de Dacia, care aveau bani depuși la CEC, le venise sorocul. După ani de așteptare, se anunța livrarea autoturismelor, în funcție de model.

Ceausescu, în vizită la Cobadin

În plin concediu de odihnă, pentru a doua zi consecutiv, perechea prezidențială a părăsit stațiunea Neptun pentru o vizită de lucru în județul Constanța. Conducerea locală a mobilizat muncitori, țărani cooperatori și specialiști pentru a da onorifi (și raportul) secretarului general.

(Continuare în pag. a II-a)

Polița RCA, 175 de lei pentru organizațiile socialiste, 550 de lei pentru cetățeni

Gradul de înzestrare cu autoturisme la 1.000 de locuitori crescuse în 1989 la 50,2, comparativ cu 47,1 la finele lui '88. Având în vedere că Republica Socialistă România avea 23.151.564 de locuitori, rezultă că existau circa 1.090.439 de autoturisme proprietate particulară la sfârșitul lui 1988 și 1.162.209 un an mai târziu. Deci în '89 s-au cumpărat 71.770 de mașini proprietate personală. Pentru care era musai să se încheie la ADAS o asigurare RCA, care costa 550 de lei pe an, adică aproximativ 18% din salariul mediu net lunar pe economie de 3.063 de lei (Anuarul Statistic al României din 1990).

Potrivit Decretului 471/1971 cu privire la asigurările de stat, republicat în 1988, toți posesorii de autovehicule supuse înmatriculării – indiferent că era vorba despre Dacia, proprietate personală sau despre autobuzele, autocarele, autotractoarele, autofrigorificele, automaca-

rale și altele asemănătoare deținute de organizațiile socialiste – erau obligați în 1989, ca și astăzi, să aibă o asigurare prin efectul legii de răspundere civilă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule (RCA). „Asigurații deținători de autovehicule înmatriculate în Republica Socialistă România datorează primele de asigurare de la 1 ianuarie ale anului înmatriculării autovehiculelor până la 31 decembrie ale anului radierii acestora”, se arată în decret. Excepție făceau persoanele juridice, pentru tramvaiele pe care le dețineau, persoanele fizice și juridice ale căror autovehicule aveau o capacitate cilindrică de până la 69 de centimetri cubi, inclusiv, precum și cei care posedau documente internaționale de asigurare valabile pe teritoriul Republicii Socialiste România.

(Continuare în pag. a II-a)

CENZURILE COMPLICE

Două siluete abia decupate în cețoasa lumină sefului căruia domnea în anii '80 pe toate coridoarele Casei Scintei, inclusiv aici, în corpul central, unde era sediul Consiliului Culturii și Educației Socialiste, cum se numea instituția care ținea loc de minister al culturii. Doi bărbați. Unul înalt și cu mișcări stăpânite și puține, cu lung palton, guler de blană și căciulă, ținuta standard a oficialilor în exercițiul funcției, altul mai scund, subțire, gesticulant, cu geacă scurtă și gonflată, de motociclist sau bișnițar, și probabil blugi, în mod clar din altă lume și din altă poveste.

Mă dusesem acolo să iau spălăturile cu eventualele observații ale unui număr din Caiete Critice, o publicație care oficial era supliment al revistei Viața Românească, iar în realitate complet independentă, făcută de un triumvirat (Eugen Simion, Ion Bogdan Lefter și, cu mine) care în acel moment încă funcționa, știindu-se însă din istorie că toate triumviratele sunt efemere și că mai devreme sau mai târziu unul dintre triumviri va încerca să-i înlăture pe ceilalți doi, la propriu sau măcar simbolic. O regulă care pare valabilă și în viața literară, nu numai în cea politică.

Începeam, apropiindu-mă de cele două siluete, să deslușesc vocile. Una apăsată, groasă, joasă, parcă dinadins ținută în surdina, imperativă însă, ori măcar insistentă, în chip cert totuși o intonație de șef, „Te rog eu, taie ceva acolo, scoate ceva, orice, să am ce să le spun, te rog eu!”, cealaltă zbrârnăită și nervoasă, la limita tipătului exasperat, dacă nu chiar isteric, „Nu tai, dom'le, înțelegi?, nu scot nimic, auzi?!, nimic! nimic!” I-am recunoscut. Primul, cel care aparent nu voia să fie auzit decât de interlocutorul său, era Ion Traian Ștefănescu, primvicepreședintele Consiliului; celălalt, insul agitat care parcă voia să-i facă un funcționar de prin birouri să deschidă ușile și să iasă pe coridor după aceea, ultima oară în toamna trecută.”

14 martie, de agenția oficială Agerpres. Potrivit comunicatului Agerpres, acesta a fost arestat «în flagrant delict» și se «ocupă cu activități de spionaj în favoarea unei puteri străine, încă din 1974». Domnul Răceanu a fost la post la Washington în anii '70, unde s-a întors de mai multe ori după aceea, ultima oară în toamna trecută.”

Între cei doi era o „discuție”, se vede că de lucru, despre filmul „Glissan-

do”, oprit în acel moment de comisia de vizionare. Ministrul voia să dea drumul filmului, dar avea nevoie, pentru a fi „acoperit”, să poată invoca efectuarea unor „modificări”, acestea ar fi dovedit că „îndrumarea” a funcționat și a fost eficientă. Regizorul nu voia să intre însă în acest joc. Sau, poate, supralicita, ridică stacheta refuzului foarte sus, pentru a ceda cât mai puțin, cine să mai știe?!, „Glissando” a ieșit până la urmă pe ecrane, iar cel care și-a asumat răspunderea pentru difuzare a fost Ion Traian Ștefănescu. Va fi jucat această aprobare vreun rol în ulterioara lui scoatere de la Consiliul Culturii, al cărui șef deplin se presupusese la un moment dat că va deveni?

Fapt este însă că scena al cărei întâmplător și involuntar martor fusese conținea un „model” care, în forme desigur mult mai puțin spectaculoase și mai puțin teatrale, a fost probabil reprodus de mii de ori în ultimele decenii de existență a regimului comunist din România.

Fiindcă deloc nu se înșală cei care susțin că în perioada regimului comunist ar fi existat complicități uneori ample între cenzură și scriitori, cinești, muzicieni, oameni de teatru, plasticieni. Se înșală însă, și se înșală adânc, atunci când prefac o intuiție (ori o constatare) corectă într-o acuzație și văd în scriitorii și artiștii care au trăit în acea vreme (a fost, totuși!, peste patruzeci de ani) niște infricțioși scribi servili care transfigurau literar și artistic directivele, instrucțiunile, ordinele și indicațiile de partid și acceptau fără să crănească toate observațiile făcute de cenzori, aceștia fiind inevitabil prezentați în rol de monștri sadici.

Fără aceste complicități, a căror inventariere exactă este însă în mod cert imposibilă, bilanțul cultural din România postbelică ar fi fost sinonim cu un dezolant pustiu. Dacă nu e așa, și nu e, în special pentru perioada de după 1964-1965, este și pentru că au funcționat aceste complicități.

(Continuare în pag. a III-a)

CALENDAR

27 iulie (Joi)

Soarele a răsărit la 5:57, a apus la 20:47
Luna a răsărit la 00:29, a apus la 16:35
Sărbătoare creștină: Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Panteimon, Cuviosul Antuza

S-a întâmplat la

27 iulie 1989

● O recoltă de vară record a fost consemnată în RP „Chineză”, ea ridicându-se la 93,55 de milioane tone metrice cereale, cu 260.000 tone metrice peste nivelul anului de vârf 1986. Într-un comunicat al Biroului de stat pentru statistică, se preciza totodată, că, datorită calamităților naturale, trei zone mari producătoare de cereale – Jiangsu, Anhui și Hubei – au înregistrat pierderi de circa 1,36 de milioane tone de cereale.
Ramona VINTILĂ

JURNALE PERSONALE

27 IULIE

De o săptămână s-a rezolvat, în sfârșit, problema echipei la „Cine are dreptate?”. Lucia Pavlovski (Maghior) a primit decizia de director și s-a pus serios pe treabă. Zilele acestea am programat masiv probe de actori și au început să apară soluții bune, dacă nu foarte bune.

(Continuare în pag. a II-a)

ROMÂNIA ÎN PRESA INTERNAȚIONALĂ

Agresiuni în serie împotriva clericilor

La 27 iulie, cotidianul francez Le Monde relatea cazurile deosebit de grave ale agresiunii unor preoți români, cel mai probabil de Securitate.

„Un preot ortodox român, părintele Ionașcu, a fost ucis în bătea săptămăna trecută la București, potrivit spuselor celor din Liga pentru apărarea drepturilor omului în România (LDHR), care are sediul la Paris. Corpul clericului a fost găsit în cartierul bucureștean 23 August,

unde a fost ales deputat președintele Nicolae Ceaușescu.

Liga a mai primit informații potrivit cărora trei alți preoți au fost victime unor agresiuni grave săptămăna trecută la București. Cei trei preoți au cerut ca numele lor să nu fie divulgate. Agresiunile s-au produs noaptea. Unul dintre ei și-a văzut flica violată în fața lui, precizează LDHR. Altul a fost atacat în camera lui. Al treilea a trebuit să fie spitalizat după ce a fost bătut de niște preținși „știgani”.

JURNALUL OMULUI SIMPLU

Sfârșit de copilărie, primele despărțiri

Înainte de examen a fost și reușirea de sfârșit de clasă a X-a. De o parte din colegi ne despărțeam. Unii dintre ei se înscriuseră deja la alte licee, alții urmau să fie repartizați în funcție de nota obținută la examen. Din păcate, și prietena mea cea mai bună pleca la un liceu din celălalt capăt al orașului. Bine, imediat după Revoluție a plecat și mai departe – în Canada, unde se stabilise tatăl ei de ceva vreme. Fusese comandant de navă și într-un voiaj – cu vreau an și ceva înainte – a rămas în India. A reușit cumva să ajungă în Canada, unde și-a chemat și familia imediat după ce a căzut regimul. Dar din primăvara lui '88 până în decembrie '89, Caroline, fratele și mama ei au suferit aici tot felul de mizerii. Țe

mama ei, Securitatea o presa să divorteze amenințând-o că-i va fi luat apartamentul, iar ea cu copiii vor rămâne pe drumuri. Din casă li s-a confiscat aproape tot. Au rămas doar cu ceva mobilă... strictul necesar. Nu mai aveau nici măcar televizor – nu c-ai fi avut ce vedea, dar așa, măcar de mobilă sau ca să prinzi bulgarii sau turcii. (Țin minte că la televizorul nostru Diamant prindeam turcii cu o antenă făcută dintr-o furculiță de aluminu mai bine decât cu antena de pe bloc. Dar, la un moment dat, furculița n-a mai ȳrut să stea, așa că am descurșer cea mai simplă antenă – un ac de siguranță, care ne asigura și bulgarii, și turcii – nu c-am fi înțeles ceva).

Tot ceea ce adusesse omul din voiaje și tot ceea ce se presupunea că a fost

cumpărat de el, li s-a confiscat. Nici nu-mi imaginez cum au trăit un an și jumătate, câte lipsuri au îndurat, la câte plăceri au fost nevoiți să renunțe și la câte neplăceri au fost supuși. Cu toate astea, Caro părea să lase necazurile acasă. Era în continuare veselă și spirituală, cum o cunoscusem – cu doi ani înainte, când, așteptând-o pe hol pe profesoara de biologie să deschidă laboratorul, la prima oră din liceu, noi două ne nimeriserăm lângă vitrina de sticlă în care era prezentată evoluția embrionului de găină în șapte faze, iar eu, cu multă seriozitate și compasiune față de neamul păsăresc, am reușit să fac o gafă antologică: „Ți dai seama câte găini au tăiat...!”.

(Continuare în pag. a II-a)

POLITA RCA, 175 DE LEI PENTRU ORGANIZATIILE SOCIALISTE, 550 DE LEI PENTRU CETĂTENI

În 1989, în România existau 50,2 de autoturisme personale la 1.000 de locuitori. Fiecare proprietar avea obligația să plătească o poliță de asigurare în valoare de 550 de lei, care reprezenta 18% din salariul mediu FOTO: Arhivele Naționale

(Urmare din pag. 1)

Asigurare mai costisitoare pentru străini

Potrivit decretului, poporul deținător de autoturisme trebuia să plătească o primă de asigurare anuală de 550 de lei, în timp ce organizațiile socialiste le revenea un tarif de primă de 175 de lei pe an. Iar pentru motocicliști cu o capacitate cilindrică mai mare de 69 de centimetri cubi – Mobre, MZ-uri, scutere, motocicletă și alte asemenea – tariful de primă era de 40 de lei pe an pentru organizațiile socialiste și de 80 de lei pe an pentru restul lumii.

Infirmită beneficiu de 50% reducere. Însă nu existau tarife diferite în funcție de orașul de domiciliu, vârsta proprietarului, experiența la volan, puterea sau marca mașinii așa cum se întâmplă astăzi. Asta și pentru că

erau puține mașini și deci riscul că două sau mai multe dintre acestea să se pocnească era mult mai mic. În schimb, existau tarife diferite – mai piperate – pentru mașinile înmatriculate în străinătate, care nu aveau documente internaționale de asigurare valabile pe teritoriul Republicii Socialiste România. Astfel, un străin care nu avea un astfel de document și voia să traverseze România cu autoturismul, duba, autocarul, autobasculanta și așa mai departe trebuia să plătească 100 de lei pentru o lună sau o fracțiune de lună de asigurare. Iar dacă respectivul străin era cu motocicletă, RCA-ul pe o lună sau o fracțiune de lună îi costa 50 de lei.

Călătorii, asigurați și ei obligatoriu

În 1989, în Republica Socialistă România puteai să te plimbi liniștit nu numai cu mașina personală, ci și cu metroul, tramvaiul, autobuzul, autocarul, vaporul sau avionul sau

cu orice alt mijloc de transport în comun. Pentru că ADAS-ul veghea în continuare asupra ta prin intermediul asigurării obligatorii a călătorilor pentru cazurile de accidente. Erau cuprinși în asigurare călătorii cu plata transportului, cei fără plata transportului, însă cu plata primei de asigurare – cu abonament, dar și copii. Potrivit Decretului 471/1971 – republicat, călătorii erau asigurați pe toată durata transportului, inclusiv în timpul cât se aflau în incinta stației, autogării sau alte asemenea incinte, înainte de plecarea mijlocului de transport și după sosirea la destinație a mijlocului de transport. Suma asigurată pentru un călător era de 25.000 de lei în transporturile de căi ferate, rutiere și de apă, și de 35.000 de lei în transporturile aeriene. Iar ADAS-ul plătea întreaga sumă asigurată în caz de deces sau de invaliditate permanentă totală, respectiv o parte corespunzătoare gradului de invaliditate în caz de invaliditate permanentă parțială, ca urmare a unui accident produs în

timpul călătoriei și în legătură cu aceasta dacă decesul sau invaliditatea s-au ivit în decurs de un an de la data accidentului. Cât costa această asigurare? În transporturile aeriene utilitare, speciale sau de serviciu, prima de asigurare era de 4 lei, de fiecare zbor și călătorie, se arată în Decretul 471/1971, republicat în '88. În transporturile pe căile ferate, rutiere, de apă și aeriene publice, tarifele se calculau diferit. Călătorii care aveau abonament plăteau doi lei pentru o lună sau fracțiune de lună de asigurare ori 0,25 lei pentru fiecare călătorie la care dădea dreptul legitimația respectivă. Pentru abonamentele școlare, tariful era mai mic: 1,50 lei pentru o lună sau fracțiune de lună de asigurare. Cei care călătoreau cu bilete plăteau și asigurarea o dată cu acesta. Pentru că tariful de primă era inclus în prețul biletului. Și reprezenta între 2,5% în transporturile pe căile de apă și 5% în transporturile aeriene publice din costul legitimației de călătorie.

Florina ZĂINESCU

JURNALE PERSONALE

(Urmare din pag. 1)

Am găsit o excelentă Magda (Ozana Oancea, studentă la IATC), precum și alte variante; un Lică (Liviu Păncu, tot student), un Chihaia de luat în seamă (Bujor Macrin) etc. Dar ce mă bucură cel mai tare este faptul că a apărut o soluție – pe care, de altfel, am prevăzut-o – pentru Lidia, în care pot să am toată încrederea: Oana Pellea. Desigur că n-am să mă opresc aici cu căutărilor, dar acum o fac cu mai multă încredere.

Alexandru Totos, Pagini de jurnal. Editie alcătuită de Liana Molnar-Totos, București, Editura Albatros, 1994, p. 536

Victorie stă noaptea la „coadă”, dimineața merge la Diana să-i ducă „ceva”... Vine Mădălina cu un buchet de flori și admisă la Facultatea de Filologie. Era de așteptat (...) Iau pe mână România literară, nu înțeleg de ce Uniunea Scriitorilor îi trimite telegramă Marelui..., vorbe românești de vomă..., „Băieților” (Dabija și nea Horică) le demonstrează că nu beau decât o bere. Subiectul

predilect: mâncarea. Subnutriția face ravagii în țară, nu și în frigiderile „armatei” de activiști, militanți, geanabeți, lingăți care apără cuceririle poporului, nu și în cămările descurcăreților și hoților. La intrarea în bloc, până hât departe, adică în spatele Alimentare, e prăpădul lumii. Cornel Dochia, profesorul de franceză, n-a „apucat” nimic (...) Trei jucători de la Rapid și alții din RDG rămân în Suedia. Rapi-diștii sunt la Malmö. Sovietul Suprem de la Moscova adoptă două rezoluții: autofinanțare pentru Republicile baltice și... Estonia și Lituania – autonome! Letonia analizează și ea un asemenea proiect. Rusia recunoaște pactul secret Molotov – Ribentropp.

Protocolul secret va fi publicat în curând. Noul guvern polonez va avea în vedere să solicite eliminarea demnității de Secretar General al PC pentru a fi numai Președinte. Au fost propuse șapte posturi în guvern celor de la Solidaritatea. Aceștia refuză. Cehoslovaci și Fidel Castro sunt foarte neliniștiți de ceea ce se întâmplă în Uniunea Sovietică. Sunt nemulțumiți și de felul cum a fost primit Bush în Polonia și Ungaria... Nicolae Constantin Munteanu co-

mentează scrisoarea lui Sorin Toma. Reflecții de bun-simț: Conducătorul, nevastă-sa, epoca de aur, Delenda Carthago! (Pește pentru care a stat Victorie la „coadă”... s-a isprăvit înainte de a ajunge ea la țintă). Gelu Ionescu se ocupă cu marile succese ale învățământului umanist românesc. Limba latină, limbile străine moderne – la pământ. Tocmai într-un regim în care conducătorii vorbesc limba națională ca pe o limbă străină!

C. Trandafir, Jurnal în curs de apariție

Citesc scrisorile trimise de cunoscuți și necunoscuți. Prietenii mei scriitori care mi-au trimis telegame și mi-au telefonat deja la Lucerna au găsit că e bine să-mi scrie și la Stockholm pentru a mă asigura de căldura lor. Unii m-au vizat, ca Eva (Ström), îmbrăcată în alb și roșu și neobișnuit de frumoasă...

Gabriela Melinescu, Jurnal suedez II (1984-1989), Iași, Polirom, 2002, p. 262

Spre deosebire de Iași și București sau, mă rog, alte orașe din „regat”, la Bistrița nu am văzut cerșetori. Nu cred că faptul s-ar datoră nivelului de viață

mai ridicat de aici – în fond, unde e mai multă bogăție (și aici pare mai multă, cumși organizarea pare superioară celei din Moldova), ar fi firesc ca numărul cerșetorilor să crească. Mai degrabă, am impresia, se păstrează mai bine aici, în Ardeal, ceva mai mult din vechiul sentiment al onoarei care te împiedică să întinzi mâna – fie pe stradă, fie în fața autorităților. Am mai observat ceva în drumurile făcute anul acesta prin Ardeal – parcă și oamenii „de aparat” par ceva mai „oameni” și, oricum, sunt mai buni gospodari, ba chiar și ceva mai decrișpați. Unii oameni cu funcții de aici, puțin antrenați, ar putea să pară în alte locuri din țară aproape niște „dizidenți”. Dar lumea îi înjură și pe ei, cum îi înjurăm și noi pe ai noștri. Să aibă ei, oare, un comportament schimbat în prezența noastră, a scriitorilor veniți din altă parte? Sau, pur și simplu, așteptările cetățenilor de aici sunt mai exigente? În fond, unde e mai multă civilizație – și aici este mai multă! – și exigențele sunt mai ridicate decât dimicatul de pâine și sticlă de vin.

Liviu Antonesei, Jurnal din anii ciumei: 1987-1989. Încercări de sociologie spontană, Iași, Polirom, 1995, p. 89-90

buze, au săltat dintr-odată, la câțiva kilometri depărtare, pe o altă treaptă de vârstă: sunt viguroși (biceps și pectorali excelent sculptați), bronzăți (cât încap soare în pigmenți), au o expresie fermă (de combatanți deprinși cu greul), vestimentație după caz (de astă dată, la 35 de grade Celsius: șort kaki, cachetă subțire de până tot kaki, bido netăcut prins de centron, ba unii, mai ingenioși și probabil iubitori de filme, și-au prins batista la ceață, ceea ce le dă un aer și mai neobișnuit – într-o fotografie aveam să-i văd, pe aceeași militari în termen, în pufoaice și cu căciuli călduroase, muncind însă într-un alt sector, acum lăsat în urmă, terminat).

– Suntem în misiune? Misiunea lor nu se reduce, însă, la săpat, betonat și așa mai departe, ci constă într-un travaliu infinit mai oneros: travaliul de sine. Ei se autodescooperă aici, definitivându-și profilul personalității, pun temelia siguranței de sine.

Mihail Stoian, România literară, nr. 30/1989

JURNALUL OMULUI SIMPLU

Sfârșit de copilărie, primele despărțiri

(Urmare din pag. 1)

A urmat un moment de tăcere, în care ne-am uitat piez și la alta, ea contrariată, eu aiurită de pasărele care-mi zburaseră de pe buze. Râsul care-a urmat i-a molipsit pe toți, deși n-aveau habar de ce. De atunci am rămas nedespărțite timp de doi ani, iar găinile și puil lor au rămas în cronici.

Caroline era înaltă și subțire, avea părul șaten odulat, tuns cu chică și purta ochelari de vedere rotunzi. Îi plăceau rockul, literatura și poezia, iar mie îi plăcea să-mi spună Pavlinka. Ea, din cauza formei ochelarilor, s-a pri-copsit cu porecla Paganel, după celebrul personaj desirat și studios al lui Jules Verne. Bineînțeles că stăteam una lângă alta în bancă și în oă ne scriam una alteia bilețele parodiind versurile melodiilor pe care le ascultam și le cântam de mama focului fie în pauze, fie pe la concerte. Eram mari fane Iris, Contact, Holograf și, când veneau în Constanța, la Sala Sporturilor, ne dădeam peste cap să mergem. Datul peste cap consta în rugămintele fierbinți adresate alor noștri, plus un comportament și note exemplare. Caro era o tipă dintr-odă bucată și reușea întotdeauna să ia forma hainei pe care o purta cu foarte multă naturaleză. În jeanși și cămașă, era un soi de băiețoi, înfășurată în lanțuri și brățări era o rockeriță înversunată, iar în fustă era deja o lady. Avea multe haine frumoase – se vede treaba că astea rămăseseră neconfiscate –, dar țin minte în special o cămașă foarte faină, albă, cu un imprimeu vesel cu cactuși, stele de șerif și pălării mexicane. Exotică – un termen inexistent pe atunci în garderoba noastră. De câte ori o vedea Victor, frate-meu, o întreba dacă nu vrea să scape de ea, „că, uite, e bărbătească...”, poate poate s-o lipi. Și s-a lăsat. Caroline i-a dat-o lui. Și cât a mai purtat-o după aia! A făcut toată facultatea cu ea, apoi și după o mai purta vara, la plajă. După ce s-a tocit tare de tot, de a început să facă fran-juri la manșete, a trecut-o la munca de jos, prin curte... A purtat-o până nu l-a mai încăput. Și-acum mai are o mănecă din cămașa aia. Caroline i-a adus-o în vara aceea, când ne adunaserăm cu toții la tată.

Bunicul meu locuia în cartierul Tomis II, la cinci minute de plajă, pe o stradă umbră de salcâmii ai căpr flori te ameteau la început de iunie (descoperisem că-si tare gustoase și le jumleam fără milă), de castani și

La sfârșitul clasei a X-a, elevii de liceu dădeau examenul de „treaptă”. Cei cu note mici trebuiau să părăsească clasele, fiind repartizați la alte instituții de învățământ FOTO: Arhiva personală Paula-Anastasia Tudor

tei. În capătul străzii erau și câțiva duzi la care făceam popas când mergeam spre plajă, dar și când ne-ntorceam, până când crengile de jos rămăneau golase de fructe. (Asta era un obicei pe care-l aveam încă din copilărie, când cel puțin o lună de vară o petrecem la bunici. De fapt, stăteam mai mult pe plajă, iar la plajă, numai în apă, că mă bălăceam până mi se nvinețeau buzele și mi se zbăcea pielea de nu mai știa tataie cum să mă amenințe să ies din apă. Ne plăcea să notăm până la „cruce” (locul din care puteam vedea crucea bisericii pictate de Tonitza, care se înalță la vreo 400-500 de metri de plajă) și, ținând cont că până pe țărm aveam de coborât o faleză înaltă de vreo 30 de metri și mai bine, destul de abruptă, până la „cruce” notam 200-300 de metri.)

Tot în curtea bunicilor, umbră de smochini și de viță-de-vie, la masa din fața marchizei, într-o vară am făcut un fel de atelier de creație. Adunam de pe plajă sparturi de scoici sidefate, bucați mai măricele care să poată fi prelucrate. Și, cu ajutorul unei truse de pile mici rotunde, triunghiulare și pătrate, pe care o prietenă de pe stradă, Alice, o sustrăsese din atelierul tatălui ei, dădeam fel și fel de forme scoicilor: cruciulițe, prin cruze, delfini..., dar, cu toată strădania noastră, cele mai frumoase tot ale lui Victor erau. Alice locuia în josul străzii, era penultimă casă rămasă în picioare după demolări. Erau speriați, circula zvonul că, după șirul de blocuri ridicat la bulevard, era în plan să se constuiască și în sus, iar casa ei era printre primele care ar fi căzut sub bulldozere. Căți a mai stat și tataie cu frica-n sân de spaima demo-

lărilor! Nu putea nicidecum concepe să se mute într-o odaie de bloc din casa lui ridicată prin anii '20. O dată cu decembrie '89 au scăpat și de spaima asta. Părinții lui Alice au vândut până la urmă casa și s-au mutat, casa lui tataie a rămas, dar el s-a dus...

Caroline locuia și ea în același cartier cu tataie, dar la blocuri (în cele vechi, mai stus, spre Capela), la o aruncătură de băț. Așa că ne vedeam destul de des și în afara orălor și în vacanță. Cum ajungeam la tataie, o sunam, „Hai, nu vii pe aici!” S-au lipit unul de altul ca marca de scrisoare. (Bine, tataie era și tare sugubă, și cam toți prietenii noștri făceau cerc în jurul lui de câte ori îl întâlneau.) Îi creștea inima când vedea că-i vin musafiri și ne îmbia cu cea rece – pe care el îl bea în loc de apă –, cu țavi cu zmeură frăpată, cu smochine aburite sau cu peneni pe care-i ținea la umbră, sub tufe de crini care împânzeau toată curtea. Și stătea Caroline cu tataie la taifas ore întregi, ea întrebând, el povestind despre cum era pe vremea când era el funcționar al țării – cândva, prin anii '30 –, despre Bucureștiul copilăriei lui, despre Marea Criză, sau cum era când el împreună cu iaici mergeau la Băi. De multe ori făceam în tandem glume pe sema mea – în special a unghiilor mele, care nu prea existau, fiind roase sărguincios din carne. Ea a plecat anul următor în Canada și nu s-a adaptat deloc. Veselia îi dispăruse cu totul, o citeam în rândurile ei: „Măi Pavlinkule, nu-mi place deloc aici, aș vrea să fiu acolo, cu voi...”

Paula Anastasia TUDOR

JURNALUL ZILEI

(Urmare din pag. 1)

Odată decolat de pe malul mării, elicopterul Cabinei-ului 1 a survolat suprafețele agricole dobrogene. După ce a privit din înaltul cerului instalațiile de irigații, Nicolae Ceaușescu a aterizat la Cobadin. Însoteau, de la „centru”, Emil Bobu, Gheorghe Oprea, Nicolae Constantin și Silviu Curticeanu, obișnuiți deplasărilor prin țară. La fața locului, Gheorghe David, ministru Agriculturii, și Mihail Marina, prim-secretar al Comitetului Județean de partid, au însoțit delegația. Ca de fiecare dată în asemenea ocazii, i s-a prezentat „Tovarășului” cifre de producție și stadiul realizării planului anual și al cincinalului. După ce a analizat graficele de creștere a producției la CAP-ul și IAS-ul din localitate, Nicolae Ceaușescu a examinat și lanurile de porumb, floarea-soarelui și soia.

Printre țesătoarele constănțene

De la Cobadin, suita prezidențială s-a deplasat în Constanța, la întreprinderea integrată de lână, specializată în fire și țesături destinate confecțiilor. Au întâmpinat delegația șeful statului Elena Vlăduț, directorul întreprinderii, și Maria Flucă, ministrul industriei ușoare. În tandem, cele două tovarășe au prezentat realizările fabricii constănțene. Printre muncitorii, la secția, Nicolae Ceaușescu s-a interesat de organizarea producției și de condițiile de muncă. A vizionat apoi expoziția special organizată în cinstea vizitei sale. „Sunt rezultate bune, însă trebuie să avem permanent în vedere cerințele existente în direcția obținerii unor țesături mai fine, mai ușoare, de calitate mai bună”, a constatat Nicolae Ceaușescu la sfârșitul „inspecției”.

Tabăra literară din Deta

În orașul Deta (jud. Timiș), la 18 kilometri de granița cu Iugoslavia, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, Asociația Scriitorilor din Timișoara, Centrul de Creație și Cultură Socialistă „Cântarea României” au organizat o tabără de documentare și creație literară. Pentru tinerii literați s-a realizat și un program. Obligatorii erau vizitele de documentare în fabricile de prelucrare a lemnului și din domeniul industriei exploatare de argilă din localitate. Dezbateri despre „responsabilitatea actului de creație literară” și despre „satul românesc pe coordonatele prezentului”, spectacole de muzică și poezie complexă, „agenda de lucru”. Prin discuții cu localnicii, vor fi aflat participanții la tabără și despre istoria zbuciumată a Deta, de trei ori ridicată la rangul de oraș, ultima oară în „epoca de Aur” (1968).

„Victoria” din Târgoviște a primit „Ordinul Muncii clasa I”

Ziarul Știința Tineretului scria despre realizările întreprinderii chimice „Victoria” din Târgoviște. Aflăm astfel că fabrica din vechia cetate de scaun producea peste 200 de sortimente, printre care lacuri, vopsele, rășini alchidice și dure, inhibitori de coroziune, pigmenți anorganici, esențe și arome alimentare. În 1988, „Victoria” obținuse titlul „Ordinul Muncii clasa I”. Atunci se depășise producția pe mai toate ramurile (marfă, productivitate, export, livrări la fon-

dul pieței, beneficiu). Dar creșterile continuau, scria oficialul UTC. În 1989, producția se majorase cu 15 milioane de lei. Întreprinderea stătea bine și la capitolul „modernizare”. Pe linia tehnologică, se instalaseră utilaje noi, care eliminau munca manuală. „La nivelul celor mai înalte exigențe” se realizaseră chituri de reparații și echilibrare, mastice pentru protecții anticorozive, lubrifianti și vopsele emulsionate pentru construcții.

Absolvenții de liceu, trimiși în producție

Pentru absolvenții de liceu existau, la sfârșitul ciclului școlar, două opțiuni – învățământul superior sau angajarea în producție. Cei care preferau să interzică studiile, alegeau deci una dintre „unitățile economice”, în care intrau pe post de muncitori calificați. În fiecare județ exista câte o Comisie municipală de repartizare în producție. Timp de două săptămâni, începând cu 1 august, comisiile distribuiau tinerii în funcție de profilurile și specializările cursurilor absolvite. Înainte de a fi încadrați, urmau stagiile de pregătire la viitoarele locuri de muncă. În 1989, în București, liceele „D. Petrescu”, Agroiindustriale Brănești, Economic nr. 2 și cele industriale se aflau în fruntea listei la repartizare.

Maestrii baghetei

Dirijorii români erau prezenți în paginile „Științei”. Beneficiaseră și ei de preferențe în care intrase țara după 1965, când se creaseră „baze materiale și principale ale dezvoltării ample și diverse a creației artistice”, asigura oficialul PCR. La pupitură Filarmonei George Enescu din București se aflau șefii de orchestră Cristian Mandeal și Horia Andreescu, de aceeași vârstă (43 de ani), ambii brașoveni la origine. Cristian Mandeal, excelând în repertoriul romantic și postromantic, se distinsese prin câteva spectacole precum Aida, Falstaff, Madame Butterfly. În 1980, se perfecționase în maestră dirijatură la Herbert von Karajan, la Berlin. La rândul său, Horia Andreescu, printre altele, obținuse Premiul Criticii la Bienaala Muzicii Contemporane – Berlin. Se producea, de-a lungul timpului, pe scenele artistice est-germane (Berlin, Schwerin, Dresden). În România inițiasse noua orchestră de cameră „Virtuozi din București”, cu interpretări din Mozart și Haydn. În 1988, deschisese concertul centenarului Ateului Român cu Simfonia nr. 49 în Fa minor „La Passion” de Haydn. Tot la București, în fruntea Orchestrei Radiodifuziunii Române, se afla dirijorul Cristian Brâncuș. În țară, pleada tinerilor dirijori număra pe Mihail Vălcu, Peter Oshanitzky (Timișoara), Dorin Frandez (Arad), Gheorghe Costin (Iași), Răzvan Cernat (Brașov), Ovidiu Bălan (Bacău), Modest Cichirdan (Craiova), Florin Totan (Botoșani).

Florin MIHA

ARTICOLUL ZILEI

Fluidul vieții

istorisind o mie și una de împrejurări existențiale, teribile, nemai-pomenite, înșurubând parcă, într-adins, o altă realitate în realitatea pe care o parcurgem; unul, ori de câte ori coborâm din mașini, se îndepărtează de toți ceilalți, nu notează nimic, dar se vede că omul se plasează, afectiv, într-un sistem de oglinzi paralele care-i multiplică trăirile, dându-le profunzimea curenții; etc. În forul nostru interior, cifrele (kilograme, mai ales tone, metri pătrați și, mai ales, kilomi metri pătrați) își dezbracă armura, lăsând la vedere trupul aspru, călit de soare, de vânt și de timp, al realității.

Apa – fluid al vieții. Pe digul lacului de acumulare de la Mihăilești – Cornetu am recitat fișele aduse de acasă: volumul de apă al lacului – 100.000.000 metri cubi; se pre-

vedea că, în anii 2000-2010, volumul total al lacurilor de acumulare din țară s-a ajuns la 34.000.000.000 (miliarde) metri cubi, de la 3.700.000.000 (cât era în 1975), creștere remarcabilă; tot atunci, regularizarea și îndiguirea va atinge 21.000 kilometri (față de 8.000)... Chiotele copiilor care se scaldă în apa curată mă opresc din tăcut și mă concentrez. Așadar: o dată cu creșterea populației globului, crește și nevoia de apă. Seta Lumii. Omul sau apa – cel mai prețios capital? De fapt, apa e leagănul vieții, Mater Mundi. Merită tot respectul. Și omul. Incursiunea aceasta pe Argeș în jos ne-o probează cu prisosință. Aș zice că, miraculos, copiii de adineaori, de la baraj, cu trupurile lor longiline și vacanța pe

Realitatea există în afara noastră cel puțin în măsura în care există în noi înșine. De regulă, cu excepția cazurilor patologice, nu găsești individ care să pretindă că trăiește... în afara realității. Dar, indiscutabil, fiecare percepe, simte și reorchestrează realitatea într-un mod propriu, distinct, de unde și placerea de a trăi în colectivitate, într-un grup diversificat, multicolor. Altminteri ne-am plictisit de moarte, așa cum s-or fi plictisit între ei roboții, fie și umanizi. Gândeam asupra acestor locuri comune, recent, cu prilejul documentării pe traseul nou al străbunului Ordessos și, înainte de a privi în afară, am scotit necesar să privesc înăuntru, în propria casă: desigur fiecare confrate își păstrează identitatea, rămânând el însuși, pot afirma că alcătuim o echipă omogenă de colegi și sondați ai adevărului vieții, lată: unul ia notițe cu o răvnă de școlar crescut prea repede mare; altul își recitește fișele documentare aduse de acasă (date stricte, terminologie aparte), adăugând pe marginea fișei, când și când, o remarcă, un gând; altul se cheltuie verbal,

Pentru ca filmul „Glissando” să ajungă în cinematografe netrunchiat, regizorul Mircea Danieliuc a fost nevoit să poarte o lungă discuție în contradictoriu cu Ion-Traian Ștefănescu, primvicepreședintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste FOTO: Victor Stroe

CENZURILE COMPLICE

(Urmare din pag. 1)

Nu îngăduințe, nu toleranțe mai mult sau mai puțin aleatorii, expresia unor bunăvoințe capricioase, ci complicități aproape devenite sistem.

Cel mai adesea tacit: era cea mai sigură protecție. Nimeni nu putea fi acuzat de nimic, în afară, eventual, de incompetență, de „miopie” politică. Iar, după 1964-1965, pentru asta nu se mai făcea pușcărie. Esențialul era să te prefaci, să faci pe prostul, iar prefăcătorii devenise cvasi-generală. Până și un înalt demnitar de partid ca Dumitru Popescu, fost secretar al Comitetului Central și membru al CPEx până la răsturnarea din decembrie 1989, ajunsese să facă într-unul din romanele lui din anii '80 un cînic elogiu al artiștilor oportuniști, sub motiv că, sub scutul acestora, adevărații creatori își puteau vedea nestingheriți de arta lor. Sub nesfârșita, înnebunitoarea, deliranta trancăneală partinică se afla cu totul altceva. Ce anume? Iată câteva exemple.

Editurile își întocneau planuri editoriale cu un an, chiar doi înainte. Sub formă de proiect, acestea erau înaintate Consiliului Culturii, unde se proceda la o evaluare deopotrivă ideologică și contabilă. Ideologică, pentru că apariția unei cărți trebuia să aibă o justificare de ordin preponderent

politic. Contabilă, fiindcă teoretic un autor nu putea scoate decât cel mult un volum pe an, numărul titlurilor scoase de o editură era limitat, iar reeditările aveau nevoie de o aprobare specială, de la conducerea guvernului, se pare că în ultimii zece ani ai regimului dată chiar de Tovarășa. De aceea, propunerile venite de la edituri aveau deliberat aspectul unor prezentări propagandistice în stilul cel mai grosier din epoca stalinistă. Erau dinadins concepute și redactate așa, pentru a servi drept camuflaj. Erau însă comisiile de avizare din Consiliul Culturii, compuse din cretini sau din edecuri ale epocii staliniste, incapabili să-și dea seama că un roman de Marin Preda, Buzura, Breban, D.R. Popescu, Octavian Paler, Radu Cosașu, Norman Manea, Eugen Uricaru, Mihai Sin ar fi putut într-adevăr „să redea eroismul constructorilor socialismului”, așa cum era scris în prezentările viitoarelor cărți ale lor? Sau că un volum de poezii de Leonid Dimov, Marin Sorescu ori Ileana Mălăncioiu exprimă aspirațiile și frământările omului contemporan, ferm angajat în construirea socialismului multilateral dezvoltat? Nici vorbă! Puțini, foarte puțini vor fi fost cei care chiar nu înțelegeau că era un simplu decor de cuvinte, cu cât mai primitiv, cu atât mai eficient. Cine citește doar planurile editoriale din anii '70 și '80 ajunge astfel inevitabil la concluzia că

în România nu se tipărea decât o infectă literatură propagandistică și că realismul socialist era, la fel ca în Uniunea Sovietică de până la perestroika gorbaciovistă din 1986, atotstăpânitor, chiar dacă numele lui se mai pomenea de mult. Cine citește însă cărțile apărute în acei ani descoperă o literatură artistică și intelectuală extraordinară, neverosimil de liberă. Evident, meritul dintâi este al scriitorilor.

Dar există și unul al redactorilor din edituri, al cenzorilor de la Consiliul Culturii (după 1977, anul desființării cenzurii ca instituție), al diverșilor referenți de pe unde mai erau trimise manuscrisele. Fiindcă redactorii din edituri întocmeau, și ei, referate-sinteză deseri premeditați compuse în stilul propagandistic stalinist, eventual chiar blindate cu vreun citat din Ceaușescu. În anumite cazuri se putea chiar menționa că au avut loc aspre și laborioase discuții pe text cu autorii, că au fost deja operate substanțiale modificări (sugestia fiind că mai mult nu se poate cere...). De fapt, aceste discuții erau adesea pe de-a-ntregul inventate, pentru a se proba că „s-a lucrat” cu scriitorii, că au fost „îndrumați”, că ei s-au lăsat, că au fost cooperanți... Exact așa cum îi cerea Ion Traian Ștefănescu lui Mircea Daneiliuc să scoată ceva din film, orice, să aibă „ce le spune”. Cui? Mister.

Mircea IORGULESCU

În Judecătoria din Oravița se spărgeau semințe

Cum arăta o sală de judecată din România anului 1989? Cine se ducea în fața judecătorului și cu ce motive? Câteva răspunsuri la aceste întrebări, ridicate azi într-o țară a cărei ordine socială s-a întors cu fundul în sus, iar justiția este una dintre cauze pentru această situație, se regăsesc în incursiunea „la fața locului” a unui jurnalist bănățean.

„Ilie Crașovan își bate sistematic soția și fiica, din două motive. Primul: fiindcă i-au ascuns paharul cu băutura; iar al doilea – fiindcă au dat de mâncare pisicii” este „știrea de la ora 5” a anului 1989 găsită de jurnalistul Radu Ciobotea pe holurile Judecătoriei Oravița. Știrea se regăsește într-o rubrică dedicată activității instanțelor de judecată a ziarului cărășean Flamura. Insolitul motivției procesului de divorț a reținut atenția ziaristului, care a remarcat situația grotescă în care era pus judecătorul din dosar.

Reporterul s-a simțit pe holurile judecătoriei de la Oravița anului 1989 ca în „spitalul unor grave boli sociale” și a identificat câteva dintre probleme cu care se confruntau justițiabilii români la acea oră, aspecte care incurcau activitatea firească.

„Atmosfera din instanță nu e străină nici de aspectul cam degradat al clădirii și nici de comportarea publicului în pauze, când se sculpă coji de semințe sau se stă cu picioarele descălțate sprijinite de teracotă”, atrage atenția jurnalistului. Activitatea judecătorilor era însă îngreunată de modul „insalubru” de constituire a dosarelor, unele fără respectarea procedurii sau de neprezentarea unora dintre părți la pro-

cese. Astfel, într-o singură zi, din 48 de dosare, 22 nu s-au putut judeca din cauza lipsei părților. Multe dintre ele se amânau pentru a treia sau chiar a patra oră.

Întreprinderile și unitățile economico-sociale erau principalele vinovate fie pentru că nu au trimis actele necesare la dosar, fie nu s-au prezentat la proces.

Un alt „rău” însă care îngreuna activitatea Judecătoriei Oravița erau însă procesomanii. La cei 63 de ani, Păun Măran din Ciclova Română avea pe rol în fiecare an câte vreo patru dosare, din motive întemeiate sau mai puțin serioase. Cele mai multe, neîntemeiate, dar judecătorii trebuiau să se ocupe de dosar, să-l judece, reducă și tot așa.

Mircea Tec este și astăzi președintele Judecătoriei din Oravița și își aduce aminte incurcat de anul 1989. El precizează că între timp judecătoria a fost re consolidată și arată mult mai bine astăzi decât o descrieseră reporterul de la Flamura după aceea incursiune. „S-au făcut investiții. Cred că se poate spune că sediul a fost modernizat în proporție de 90%”, afirmă acesta. Mircea Tec spune că lucrurile s-au schimbat între timp și în ceea ce privește cursul dosarelor. „Acum termenele de judecată a dosarelor s-au scurtat”, spune președintele judecătoriei. S-au găsit ace și pentru cojoacele procesomanilor. „Alții au mai murit”, spune Mircea Tec, făcând o sumă a realităților care s-au schimbat în cei 20 de ani.

Doru COBUZ

RADIOGRAFII CULINARE

Mirajul rețetelor „de-afară”

Ei bine, pentru a reuși, o gospodină din perioada comunistă trebuia să fie foarte abilă în mănuierea anumitor „arme” (secrete), care mai îndulceau un pic frustarea de a nu avea tot ceea ce îi trebuia. Dacă în unele rețete era necesară o anumită cantitate de cafea (cu toții ne amintim cât de greu se putea procura o cafea adevărată, de bună calitate), aceasta putea fi înlocuită cu cacao (dar și aici erau ceva probleme, culoarea prea deschisă dând-o de gol) sau un amestec de cafea (deja popularul, de voie, de nevoie, nechezol). Pentru a se storcea cât mai multă zeamă posibil de la săracele lămâi sau portocale dosite în cămări, acestea se țineau pentru un timp în apă caldă. Ambalajele de ciocolată sau foilete gofrate ale bomboanelor erau păstrate și ele pentru a putea adăposti bomboanele de casă sau așa numitele „bombe”, după cum le numeau copiii, ce aveau în interior vișine sau cireșe ținute în lichior, servite la momente festive. Nici sămburii de caise nu ajungeau la gunoi. După ce se spălau și se uscau, se păstrau în borcane. Puteau înlocui la nevoie migdalele, după ce erau tăiați în felii sau se măcinau ușor. Dacă se tăia vreo cremă făcută din lapte (ar fi fost mare păcat să fie aruncată și să se ia toată munca de la capăt când toate veneau cu țărăta), se turna într-o sticlă și se agita foarte bine. Incet-încet avea să se închege la loc.

Alte ingrediente însă stârneau nedumeriri, fiind mai dificil să le găsești un înlocuitor. Iată, spre exemplu, una dintre întâmplări. O vecină din bloc, mare amatoare de mese fastuoase și invenții gastronomice, face ce face și obține, de la o rudă îndepărtată stabilită de ani buni în Austria, două rețete mai puțin întâlnite prin bucătăriile comuniste de la bloc. Amândouă au la bază linte. Recunosc că până atunci nu prea știam ce gust are linte, dar eram dornică să încerc. (Aflasem însă de la bunica mea că odată, demult, linte era măncarea săracilor, a țărănilor... și mă cam uimea că austriecii ăștia o socoteau „de lux”... Deși, dacă stau bine și mă gândesc, cum noi n-aveam linte, era un lux și-și bucătăria noastră. Numai că un alt fel de lux decât al lor.) Pentru supă de linte se aurea o lingură de făină

într-un pic de unt. Se adăuga o ceapă fin tăiată și un morcov. Se înmuia într-un litru de supă de carne și apoi se puneau 6 linguri de linte. La sfârșitul fierberii se adăugau mirodeniile și vinul. Dedesubt erau trecute și mirodeniile, exact așa: „basilic, sariețte, estragon, cumin, piper de Cayenne, marjolaine, cimbru, rosmarin”. Gospodina noastră a pus multe semne de întrebare și a început să caute corespondențe. Mergeau înlocuite toate cu ceva pătrunjel, mărar, cimbru și poate niște tarhon? Nu ar fi greșit totuși foarte tare, căci, de fapt, într-un amestec de cuvinte românești, franțuzești și englezești, o parte dintre ingrediente se găsea totuși prin cămări. Basilic – de fapt busuioc, sariețte – un soi de cimbru, estragon – tarhonul care se pune de regulă în supe sau clorbe, cumin – chimion, marjolaine – măghiran, rosmarin – rozmarin (care de-abia după Revoluție a început a fi replantată, mai întâi stângaci, în ghivece).

Cea de-a doua rețetă nu a stârnit totuși la fel de multe dileme, exceptând ingredientul principal. O bucată mare de jambon. De unde se putea face rost de așa ceva? Pe cine să roage să-i aducă o bucată zdrăvană? Și ce să dea în schimb? Dar poate mergeau și niște conserve chinezești, indiene sau vietnameze de carne presată... În cel mai rău caz, o ruladă de pui, că doar n-o fi foc. Dar rețeta e rețetă. Pentru a pregăti această linte cu jambon se rumenea într-un pic de grăsime ceapa fin tăiată, morcovul la fel și țelina tocată în cuburi. Se adăugau pătrunjelul și cimbrul, apoi se înmuia totul cu un litru de apă. Se adăuga linte și cubul de bulion (mergea și bulion din borcan, că de cuburi nu prea auzise nimeni). Se lăsa să fiarbă la foc mic. În timpul fierberii se adăuga sare și se turna vin alb, cam vreo 300 de mililitri. Jambonul tăiat în cuburi se amesteca bine cu linte fiartă, se mai puneau și niște brânză rasă și mici bucățele de unt. Se așeza în cuptor și se lăsa la rumenit. Acum, gustul conta mai puțin. Trebuia doar să strecoari la ureche câteva vorbe: „E rețetă de la vară-mea; din Austria. E o minunăție. Nu-i așa?”.

Simona CHIRIAC

Acum nu e momentul...

(Urmare din pag. 1)

Dacă nu i-aș fi văzut desenele, n-aș fi crezut că e capabil de curajul unui kamikaze. Și am impresia că norocul lui Mihai Stănescu, în anii din urmă, a stat în farmecul lui, capabil să «corupă», să îmbălnăzească, să exorcizeze «vigilența»

repreziunii. (...) Într-un moment în care prudența devenise o formă de complicitate, el și-a luat admirabila libertate de a-i ridiculiza pe cei care mizau pe frica noastră. (...) Acum toată lumea detestă în gura mare dictatura. Desenele lui Mihai Stănescu pot să pară, din acest punct de vedere, aproape conformiste. Dar priviți-le cu ochii cu care

le-am privit eu, în august 1989, când nimeni nu știa dacă se va termina vreodată coșmarul prin care orbecăiam, așteptând un miracol care părea să se îndepărteze pe măsură ce-l așteptam mai mult. Atunci veți înțelege mai bine, cred, cât de gravă e seriozitatea de sub surăsul lui Mihai Stănescu.”

Oana-Maria BĂLTOC

JURNAL DE EXPEDIȚIE

NOI SURPRIZE

26 iulie 1989. La ora 7:00 se da deșteptarea și coborâm la rău, unde ne înviorăm apa rece de munte. Privim cu înăntare graba cu care apa se rostogolește printre bolovani și jocul valurilor ce dă impresia că unele coboară, iar altele se străduiesc să urce. Observăm pe malul celălalt un mic pârâiș, la gura căruia se află o uriașă îngrămădire de pietre.

Temperatura este de 10°C la ora 7:00. Gustarea de dimineață, deosebit de delicioasă și o deosebită poftă de mâncare fac să dispară cu repeziune merindele de pe masa amenajată pe o folie. Timp de o oră ne instalăm corturile în curtea cantonului.

Programul de astăzi este cunoscut: aprovizionare și autogospodărire. Plecăm după provizii la Vatra Dornei, facem ordine, ne improspătăm provizia de lemne. Laura și Cătălina pleacă în sat să descopere case în care locuiesc bătrâni. Le ajung din urmă. Întrebăm pe localnici unde putem găsi case bătrânești. Ne oprim la Pata Vasile. Ne atrăsese în ograda lui un bloc masiv de piatră de culoare ruginie. Îl rugăm să ne dea câteva informații. Aflăm că este un megalit, cel de-al treilea, primul doi fiind la Muzeul din Vatra Dornei. Ne arată cele câteva semne care se află pe fața accesibilă: mai multe cruci duble și simple, cercuri. Pe spate are semicercuri, unele semne reprezentând cultul Soarelui: cerc cu arcade, cercuri cu X-uri, un cap stilizat și o mână care se termină cu degete lungi – raze de soare, cercuri cu grile deasupra lor. Primul megalit fusese descoperit de fiul său, Pața Claudiu, în iulie 1987, pe Pârâul Paltin.

Aflăm că Pârâul Paltin este cel de după tabăra noastră și că pietrele de la gura lui au fost cărate într-o singură zi, în urma unei viituri puternice. Ne întorcem în tabără la ora 13:00. Pe o distanță de aproape 2 km nu am găsit nici un bătrân care să ne poată spune ceva despre istoricul și tradițiile satului.

După-amiază plecăm pentru a cunoaște traseul ce-l aveam de marcat împreună cu

echipajul din Pătrăuți. Mergem pe un drum forestier. Observăm panouri de diferite culori, lipite pe molizi. Tov. pădurar ne spune că sunt special amplasate împotriva dăunătorilor molizilor.

Ne întorcem în tabără după două ore. Adriana împreună cu Vicu, care erau astăzi de servici, făcuseră ceaiul și prăjiseră salamul cumpărat de la Vatra Dornei.

Ora 19:00. Fac completările în jurnal. Până la culcare ne jucăm cu Bobiță, citim sau ascultăm muzică, compunem scrisori. Închei însemnarea în jurnal până mâine, când vom începe marșajul.

27 iulie 1989 – „Căliman, deschide-ți porțile!”

Ora 6:30. Facem înviorare și ne spălăm. Luăm micul dejun. Cristina îl pansează pe Ștefănel, care se tăiase la un deget. La ora 7:00 termometrul arăta 10°C.

Ora 8:00. Împreună cu colegii de la Pătrăuți avem de marcat traseul Gura Haitii – sub Pietrosu, cruce roșie cu patru puncte albe. Doi dintre colegi au perile de sârmă, alții câțiva cutifle cu vopsele și pensulele. Dan și Vicu și-au luat în primire securile. Ei, împreună cu Ovidiu, merg înainte și curăță trunchiurile de crengi și de scoarță groasă. Marcăm simultan dus-întors.

După jumătate de oră ne ajung din urmă cei de la Pătrăuți. Au alt stil de lucru și totuși cădem de acord că al nostru este mai perfecționat, datorită și experienței acumulate în doi ani de marșaje. Timp de trei ore marcăm o porțiune de aproximativ 4 km. În unele locuri, marșajul este dificil. Pământul umed îl plămădim cu picioarele atunci când încercăm să urcăm câteva râpe abrupte. De multe ori renunțăm la șablon; neffind nici un arbore în apropiere, marșajul îl facem pe cei mai îndepărtați, și de aceea trebuie să fie vizibil. Ne întepăm în acele molizilor, mai alunecăm, ne murdărim cu vopsea, dar mergem înainte. Frumusețea peisajului compensează pe deplin eforturile noastre.

Haita fuge la vale, munții și molizii urcă

sălbatici spre cer. E un univers al contrastelor. Ne simțim mici, dar totuși importanți.

Întălmim grupuri de turiști care urcă spre Șaua Capu Dealului de sub Vârful Pietrosu. Le urăm drum bun.

Observăm un grup de cercetători în silvicultură de la Iași, care efectuau analize privind potențialul productiv al pădurii. Se tăiase un molod, se decupase în eșantioane de 2 m, se numărau conurile, semințele, se cântărea cantitatea de lemn și de crengi.

Sfârșim treaba pe ziua de azi. Facem un popas și gustăm din ceea ce aveam în rucsac. Ne înapoieim în tabără și pe traseu mai îndreptăm un colț la un marșaj, completăm cu vopsea porțiunile mai șterse. Privim prin binoclu la Pietrosu și ne gândim cu nerăbdare la ziua când vom fi acolo sus.

Ajungem în tabără. Ne spălăm și apoi mâncăm cu poftă borș cu mămăligă, felicitându-i pe bucătari.

Ora 16:30. Plecăm cu toții să ajutăm unei femei la strânsul fânului. Soțul este bolnav și ea ne mulțumește pentru bunăvoință.

Pășunea este străbătută de un canal care asigură apa microhidrocentralei nu de mult construită aici, pentru asigurarea autonomiei energetice a comunei Șoru Dornei. Apa, bogată în silicați, nu adăpostește nici o specie de viețuitoare. Unii dintre noi au greble de lemn, alții furci. Ovidiu se oferă să stea în vârful căpăței să prindă fânul. Greblăm fiecare fir de fân, facem movile mari, pe care furcile le ridică sus, peste fânul clădit. Ovidiu fixează fânul cu picioarele, îl bătuțește ținându-se de doi pari înalți. Terminăm repede. Ridicăm o prăjină lungă și-l sfătuim pe Ovidiu să se prindă de ea și să-și dea drumul. Urmărim plini de voie bună coborârea lui.

Trecem și de cealaltă parte a canalului. La ora 19:00 terminăm cu toții. Găsim un hrib. La îndemnul gazdei noastre mergem să-i căutăm „perchea”, însă nu o găsim.

După atâta munca, foamea se face simțită. Ne petrecem restul timpului în curtea cantonului, împreună cu Bobiță, pe care-l hrănim cu lapte și cu frișoare de iarbă.

Eu rămân să-mi însemn în jurnal tot ce s-a petrecut în această zi frumoasă. Adormim cu zămbetul pe buze.

Jurnalul expediției Montana IV, 1989

ECONOMISEȘTI și CITEȘTI!

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

O colecție de literatură românească

În fiecare miercuri, numai cu

JURNALUL NAȚIONAL

CEL MAI CITT ZIAR DE CALITATE

www.jurnalul.ro

10,9 LEI

Copile se distribuie la chioșcuri sau cu abonamentul Jurnalul PLUS și Jurnalul cu Carte.

